

ارزیابی ظرفیت مدیریت یکپارچه توسعه گردشگری شهرستان کاشان

امیر صابری^۱، جمیله توکلی نیا^۲، محمد تقی رضویان^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۳ ° تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۱/۲۳

چکیده

توسعه صنعت گردشگری به عنوان صنعتی نوپا در جهان، در ردیف یکی از سه منبع درآمدی اول به شمار می آید ولی در ایران به دلایل فراوان هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است. در کشورهای توسعه یافته این صنعت، در حال گسترش بوده است. لذا برنامه ریزان بر آنند تا جهت توسعه فعالیت های گردشگری به مقوله ارزیابی ظرفیت مدیریت یکپارچه برای توسعه گردشگری شهرستان کاشان توجه کنند. بنابراین، بهره وری هرچه بیشتر توسعه گردشگری و افزایش پیامدهای مثبت آن، نیازمند مدیریت یکپارچه ای آن می باشد. این پژوهش با استفاده از روش های توصیفی تحلیلی و بهره گیری از پرسشنامه و تحلیل های آماری شامل تحلیل رگرسیون و آزمون T به ارزیابی ظرفیت مدیریت یکپارچه برای توسعه گردشگری شهرستان کاشان پرداخته است، جامعه آماری مورد بررسی در این تحقیق ۳۳۷ نفر که با روش تصادفی طبقه بندی شده انتخاب شدند، می باشد. در این پژوهش از نرم افزار *spss21* و *Excel2013* جهت آنالیز داده های پرسشنامه استفاده شده است. نتایج حاصل از آمار استنباطی انجام شده، میزان معنادار در آزمون T $0/01$ ، نشان دهنده معنادار بودن آزمون است، در نتیجه فرضیه های تحقیق «۱) نبود تعامل و هماهنگی بین عناصر و بخش های مدیریتی گردشگری منجر به عدم مدیریت یکپارچه شهرستان کاشان شده است. ۲) نبود تعامل و هماهنگی بین عناصر و بخش های مدیریتی گردشگری منجر به عدم توسعه متوازن سیستم گردشگری شهرستان کاشان شده است.» تعامل و هماهنگی در بخش های مدیریتی گردشگری سبب توازن خواهد شد.

واژگان کلیدی: مدیریت یکپارچه، توسعه گردشگری، توسعه پایدار.

۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی دانشکده علوم زمین دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۲- دانشیار گروه جغرافیا انسانی دانشکده علوم زمین دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۳- j_tavakoliniya@sbu.ac.ir

۳- استاد گروه جغرافیا انسانی دانشکده علوم زمین دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مقدمه

در سال‌های گذشته رشد و توسعه صنعت گردشگری و اتخاذ آن به عنوان یکی از فعالیت‌های عمده اقتصادی از طرف کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه و رقابت مقاصد عمده گردشگری در جهت جذب گردشگران، برنامه‌ریزان را بر آن داشته تا جهت افزایش درآمدهای حاصله از فعالیت‌های گردشگری به مقوله ارزیابی ظرفیت مدیریت یکپارچه برای توسعه گردشگری شهرستان کاشان توجه کنند. دستیابی به این مقوله مهم می‌تواند از طریق شناسایی، تعیین و ارتقاء ظرفیت پذیرش گردشگری این مقاصد میسر گردد. زیرا توسعه فعالیت‌های گردشگری بیش از ظرفیت پذیرش این مقصود، باعث کاهش کیفیت تجربه گردشگری و افول میزان رضایت جوامع میزبان و نارضایتی آنان از توسعه فعالیت‌های گردشگری می‌گردد (فرناندو^۱ و همکاران، ۲۰۰۴). گردشگران مقاصد مختلفی را جهت گذران فراغت و بازدید انتخاب می‌کنند. یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در توسعه گردشگری در هر منطقه، چگونگی مدیریت آن فعالیت‌ها است. مدیریت در برگیرنده‌ی نگرش نظام‌مند است که در آن پویایی گردشگری در چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر پایداری مدنظر قرار می‌گیرد. مدیریت گردشگری پایدار نیازمند در نظر گرفتن سودمندی اقتصادی و پیامدهای اجتماعی گردشگری است (تولایی، ۱۳۸۶). مهم‌ترین دلیل توسعه گردشگری در اغلب کشورها استفاده از منافع اقتصادی آن است. گرچه در دهه ۱۹۷۰ پیامدهای منفی صنعت گردشگری مورد توجه قرار گرفته‌اند، اما واقعیت آن است که امروز اهمیت اقتصادی و اجتماعی گردشگری و تأثیرات آن در کل منطقه روشن و مشهود است.

بیان مسئله و ضرورت پژوهش

گردشگری امروزه بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به عنوان فعالیتی پویا و با خصوصیات مشخص و منحصر به فرد به خود اختصاص داده است (یونوتو^۲، ۲۰۰۷). سازمان جهانی گردشگری، بیان کرده که توسعه

1. Fernando

2. UNWTO

گردشگری می‌تواند نقش مهمی در بخش توسعه‌ی پایدار ایفا کند (ریانان^۱ و همکاران، ۲۰۱۲). در حال حاضر با اینکه ایران جزء ۱۰ کشور اول دنیا به لحاظ داشتن جاذبه‌های مختلف گردشگری است، ولی به لحاظ جذب و مدیریت گردشگر و رونق گردشگری و به تبع درآمد ارزی جایگاه شایسته‌ای در نیا ندارد. شهر کاشان به دلیل اینکه از جمله شهرهای خشک کشور محسوب می‌شود با موانع و مشکلاتی برای جذب گردشگر رو به رو است. از مشکلات و موانع می‌توان به نامناسب بودن و عدم کفایت تسهیلات بهداشتی، درمانی و خدماتی، برخوردار بودن منطقه از آب و هوای بسیار گرم و خشک در فصول تابستان و آب و هوای سرد و خشک در زمستان، ضعف تبلیغات، برتری بینی در میان سازمان‌های مرتبط با گردشگری منطقه، عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط با گردشگری در جهت دستیابی به محتوای توسعه‌ی پایدار با فراهم سازی قابلیت‌های گردشگری، فقدان حیات شبانه در کانون‌های جمعیتی و مقصد گردشگری، ضعف مدیریتی و فقدان ثبات در مدیریت گردشگری منطقه، ... اشاره کرد. از دید سازمان جهانی گردشگری به طور کلی: «گردشگری پایدار نیازهای گردشگر زمان حال و جوامع میزبان را برآورده می‌کند و در عین حال فرصت‌ها را برای پیشرفت و توسعه ارائه می‌دهد و منابع را به گونه‌ای مورد استفاده قرار می‌دهد که همزمان با حفظ ارزش‌ها، فرآیندهای اکولوژیکی، تنوع زیستی و سیستم‌های پشتیبان حیات، به نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیبایی شناختی پاسخ داده شود» بنابراین با افزایش ظرفیت انجام کارهای اجرایی، می‌توان صنعت گردشگری را پر رونق کرد (فازندا^۲ و همکاران، ۲۰۱۰). شهر کاشان به دلیل برخورداری از تنوع زیاد در بسترهای میراث فرهنگی و منابع طبیعی و جاذبه‌های گردشگری با ارزش از جمله مکان‌های ارزشمند در ایران و جهان می‌باشد و از جهت گردشگری به ویژه گردشگری دینی و زیارتی، گردشگری فرهنگی، اکوتوریسم، گردشگری تجاری و گردشگری شهری به عنوان قطب گردشگری، قادر است گردشگران زیادی را به خود جذب کند. عرصه‌ی توسعه‌ی پایدار این ناحیه را به رشد برسانند (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۶). به غیر از شرایط جغرافیایی و تاریخی مناسب و برخورداری از معماری ایرانی، خانه‌های تاریخی،

1. Reihanian

2. Fazenda

مساجد، بازار، تپه‌های باستانی، صنایع دستی منحصر به فرد، آیین‌ها و مراسم خاص مانند گلابگیری، مراسم مذهبی و صدها جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی و طبیعی دیگر هنوز نتوانسته جایگاه واقعی خود را در عرصه صنعت گردشگری بدست آورد. از آنجایی که صنعت گردشگری بیش از هر صنعت دیگری حرکت و سرمایه و انتقال پول و ارز را در مقیاس‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی سبب گردیده است، و همچنین هزینه‌های جهانگردی به مراتب بیشتر از تولید ناخالص ملی و صادرات جهانی است بنابراین وجود مدیریت یکپارچه در این صنعت امر بسیار مهمی می‌باشد (کاظمی، ۱۳۸۶). از این رو برنامه‌ریزی، هدایت و توسعه صنعت گردشگری به عنوان یکی از منابع بسیار مهم کسب درآمد و ایجاد اشتغال که دارای تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی فوق‌العاده‌ای نیز می‌باشد، به عنوان یک نیاز مطرح می‌شود. از این رو هدف از انجام پژوهش ارزیابی ظرفیت مدیریت یکپارچه برای توسعه گردشگری شهرستان کاشان است.

چارچوب نظری و پیشینه‌ی پژوهشی

شناخت اهمیت و ظرفیت‌های گردشگری در استراتژی توسعه ملی و در برنامه توسعه جهانی بسیار مهم است. بر اساس گزارش سازمان جهانی گردشگری، به منظور توسعه پایدار بخش گردشگری بسیاری از کشورهای در حال توسعه، گردشگری را الویتی در سیاست‌های توسعه ملی خود در نظر گرفته‌اند و در حال تلاش‌اند تا از حمایت سازمان‌های توسعه‌ای برای افزایش سهم گردشگری در کاهش فقر استفاده کنند (او. تی. یو، ۲۰۱۳). با توجه به اینکه گردشگری فعالیتی خدماتی است و کارکنان آن را ارائه می‌کنند. توجه به آموزش و ارتقای دانش یکی از رموز اصلی تضمین حیات این صنعت محسوب می‌شود و با توجه به این که صنعت گردشگری بسیار متأثر از ارتباط دو سویه‌ی میزبان و مهمان بوده و بدون شک مسئول این ارتباط تجربه‌ای فراموش‌نشده است و منجر به تصمیم‌گیری در مورد تجربه مجدد و یا عدم تکرار آن می‌شود، نقش کارکنان در آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (بوسان^۱، ۲۰۱۵). کیفیت کار نیروی انسانی، در تمام کشورهای پیشرفته و در حال توسعه سیستم تجهیز و

1. WTO
2. Bhusan

بهبودی نیروی انسانی و حفظ و نگهداری آن باید به شکل جامع و پویا عمل شود. منابع انسانی از دید والتون به منزله‌ی مجموعه فعالیت‌های سازمانی که در مدت زمان معینی صورت می‌گیرد و برای ایجاد تغییرات رفتاری در کارکنان طراحی می‌شود، تعریف می‌شود (آجدری^۱، ۲۰۱۴). بحث مدیریت، بخش مهم در برنامه‌ریزی و به عنوان پایه و اساس کارها است که عمل هدایت و کنترل یک کار یا سازمان است (حیدری چیا، ۱۳۸۹). گردشگری برای آنکه بتواند به توافقی میان نیازهای جوامع محلی، حفاظت محیط زیست و ارتقای سطح کیفیت زندگی و تجربه گردشگری دست یابد، نیازمند یک نظام مدیریتی قوی است، مدیریتی که در زمینه بهره‌وری گردشگری در مناطق و در انطباق با یک نگرش سیستمی، که در آن پویایی در چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر توسعه پایدار مدنظر است (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵). در واقع، مدیریت گردشگری در رابطه با روش‌های مدیریت منابع برای گردشگری، توازن گردشگران با منابع زیست محیطی و نیز ارتباط متقابل آنها با ساکنین مقاصد گردشگری است (ماسون^۲، ۲۰۰۳). درک و جهت‌دهی مؤثر به تمامی جنبه‌ها، به طوری که نیازها و انتظارات تمامی ذینفعان به طور منصفانه و به بهترین شکل ممکن، با استفاده از منابع موجود برآورده شود، مدیریت یکپارچه است (ایرسم^۳، ۲۰۱۲). در مدیریت مدیریت یکپارچه اهداف، سیاست‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری باید بر اساس درک کاملی از چگونگی عملکرد نظام گردشگری اتخاذ شود (رضوانی، ۱۳۸۷). برای رسیدن به هماهنگی زیبایی‌شناختی و توازن، مشارکت و همکاری، اعتماد و اطمینان، بازده مناسب و مهم‌تر از همه، پایداری، نیازمند یکپارچگی است (یونپ-دتیپ^۴، ۲۰۰۹). از جمله موارد مطرح شده در مدیریت یکپارچه گسترش و اتخاذ سیاست‌ها و استراتژی‌هایی با بازده اقتصادی، طرح‌های جایگزین تسهیلات گردشگری و استفاده از مصالح ساختمانی محلی، مشارکت و همکاری بخش خصوصی در فرآیند مدیریت مناطق گردشگری می‌باشند، یعنی مدیریت مسئولانه منابع که اثرات منفی را به حداقل برساند (یانیس^۵، ۲۰۰۱). هر نوع توسعه‌ای با

1. Ajdari
2. Mason
3. IIRSM
4. UNEP-DTIE
5. Yunis

برنامه‌ریزی و افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه ممکن می‌شود و به خصوص در مورد گردشگری پایدار ضرورت بیشتری پیدا می‌کند. گردشگری به عنوان توانایی در بهبود توسعه اقتصادی منطقه‌ای از دید بسیاری از دولت‌ها به رسمیت شناخته شده است (جکسون و مورفی^۱، ۲۰۰۶). توسعه صنعت گردشگری در کشورهای صنعتی، سبب تنوع درآمدها و کاهش ناهماهنگی در اقتصاد می‌شود، در کشورهای در حال توسعه فرصتی برای صادرات، تولید ارز و ایجاد اشتغال است (هال^۲، ۱۹۹۴). گردشگر به عنوان منبع جدید درآمدی در بخش‌های مالیاتی، جذب ارز و تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع تأثیر زیادی دارد (لنکفورد و هووارد^۳، ۱۹۹۴). گردشگری پایدار، ضمن تامین خواسته‌های نسل حاضر و آینده، بین سود کوتاه مدت و محافظت از محیط، حفظ ماهیت فرهنگی و بالا بردن سطح اقتصادی، تلاش می‌شود هم در میان جوامع توسعه یافته و هم در حال توسعه توازن برقرار شود (سینکلیر^۴، ۲۰۰۳). گردشگری جزء ابزارهای مهمی برای توسعه اقتصادی منطقه‌ای است زیرا اجازه می‌دهد که زیرساخت‌های جدید توسعه یابد و به حفظ امکانات موجود و بهبود آن ادامه می‌دهد (کیم و چو^۵، ۲۰۰۷). در کلیه جوامع امروزی، گردشگری دارای جایگاه و اهمیت در توسعه مناطق جغرافیایی می‌باشد و در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به عنوان منبع درآمد اصلی، اشتغال و توسعه زیرساخت‌ها مدنظر است با توجه این موضوع با افزایش کارایی مدیران می‌توان هم به پیشرفت این صنعت و هم اقتصاد شهر را به بهبود رساند (فرسانی^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). طبق پیش‌بینی‌های انجام گرفته توسط سازمان جهانگردی جهانی در سال ۲۰۲۰، حدود یک میلیارد و پانصد و شصت میلیون نفر به گردشگری خواهند پرداخت و درآمدهای ناشی از گردشگری بین‌المللی در این سال به یک و نیم تریلیون دلار خواهد رسید (استراتن و همکاران^۷، ۲۰۱۵). حدود ۸۸۰ میلیون بازدید کننده در سال ۲۰۰۹ در سطوح بین‌المللی به فعالیت‌های گردشگری و سفر

1. Jackson & Murphy
2. Hall
3. Lankford & Howard
4. Sinclair
5. Kim & Choi
6. Farsani
7. Stratan

پرداخته‌اند که این رقم، ۶/۶ درصد در سال ۲۰۱۰ افزایش یافته و به تعداد ۹۴۰ میلیون سفر بین‌المللی رسیده است. بر این اساس عده‌ای ادعا دارند که از هر ۱۴ شاغل، ۱ نفر و حدود ۱۲ درصد از تولید ناخالص جهانی مربوط به فعالیت‌های گردشگری است. در اکثر تاریخ مکتوب، چیزی که امروزه گردشگری شناخته می‌شود، به جستجوی سیری ناپذیر انسان مربوط می‌شود. میل به شناخت دیگر افراد و فرهنگ‌ها همواره انگیزه‌ای اساسی بوده است. هانزیکر و کراپ^۱ این نکته را به خوبی به این صورت بیان کرده‌اند: هیچ گردشگری بدون فرهنگ وجود ندارد (سازمان گردشگری جهانی ۱۹۹۸). طبق گفته‌ی لاو^۲ (۱۹۹۳) جاذبه‌های موجود در یک شهر، تصمیم یک گردشگر را برای بازدید از آنجا تحت تأثیر قرار می‌دهد. کلارک^۳ (۲۰۰۴) معتقد است که امکانات تفریحی، سرگرمی و جاذبه‌های گردشگری منطقه ایجاد کننده‌ی تصویری است که منجر به جذب کارآفرینان جوان می‌شود. جانسن - وربک^۴ (۱۹۸۶) با در نظر گرفتن محیط شهری به عنوان یک محصول تفریحی، عناصر گردشگری شهری را در سه گروه عناصر اصلی که خود به دو گروه مکان‌های فعالیت و زمینه‌های سرگرمی تقسیم می‌شود، عناصر ثانویه (مانند: هتل‌ها، رستوران‌ها و مراکز خرید) و عناصر جانبی (مانند: پارکینگ، مراکز اطلاع رسانی، تابلوها و نقشه‌های راهنما) طبقه بندی کرده است.

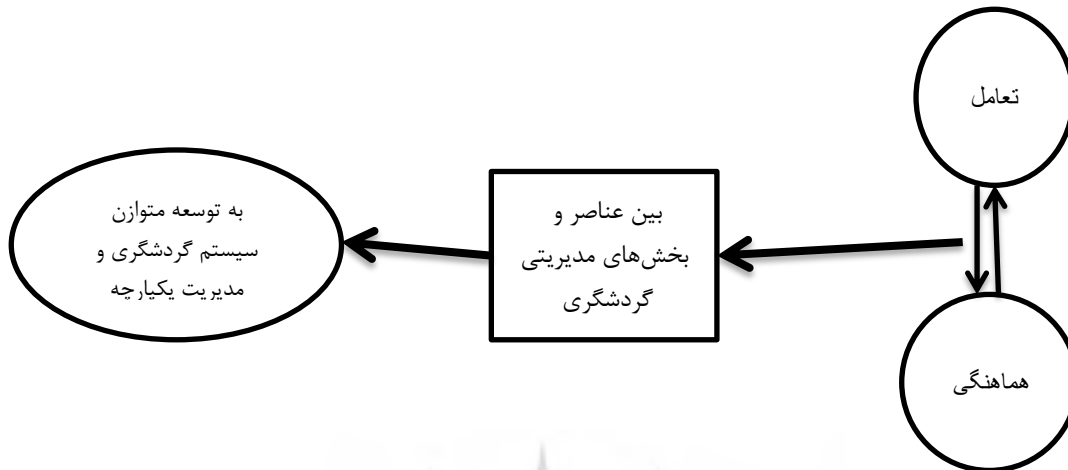
شمشیری^۵ و همکاران، مدلی برای افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه جهت کاهش مواد زائد جامد در مناطق گردشگری در سواحل مالزی ارائه داده‌اند و تأکید دارند با توجه به افزایش جمعیت و تغییر الگوهای مصرف، باید سیستم‌های مدیریتی پایدار به‌روزرسانی شوند (شمشیری و همکاران، ۲۰۱۱). لی^۶ و همکاران در مطالعه‌ای به شناسایی و طبقه بندی روستاها بر اساس مرکزیت فضایی، جهت افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه گردشگری در کشور کره

1. Hunziker, Krapf
2. Low
3. Clark
4. Jansen-Verbeke
5. Shamsiry
6. Lee

پرداخته‌اند و در این زمینه، به شاخص‌هایی از قبیل نقش، قابلیت دسترسی، تأثیرگذاری به مناطق اطراف تأکید دارند (لی و همکاران، ۲۰۱۳). مطالعات ضرغام بروجنی و توحیدلو، که به بررسی الگوی مدیریت اثربخش گردشگری در شهر مشهد پرداخته و الگوی مدیریتی کراچ و ریچی (۲۰۰۳) را متناسب با وضعیت موجود تشخیص داده‌اند. نشان می‌دهد با استفاده از فناوری‌های پیشرفته، اطلاع‌رسانی مناسب، ایجاد سیستمی مطلوب از سازمان‌های وابسته گردشگری جهت افزایش کیفیت خدمات و ایجاد جاذبه برای سرمایه‌گذاران بخش خصوصی می‌تواند عاملی جهت توسعه گردشگری مذهبی شهر مشهد باشد (بروجنی و همکاران، ۱۳۹۰). در زمینه مطالعات مربوط به افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه گردشگری، می‌توان به مطالعات، (بایلی^۱ و همکاران، ۲۰۰۳) مدیریت یکپارچه گردشگری، (مابوندا^۲، ۲۰۰۴) ارائه چهارچوبی برای مدیریت یکپارچه گردشگری در پارک ملی کروگر در آفریقای جنوبی، (بوست^۳ و همکاران، ۲۰۰۷) یک سیستم حمایتی برای توسعه یکپارچه گردشگری ارائه کرد. امروزه به دلیل اثرات چشمگیری که صنعت گردشگری بر اقتصاد، فرهنگ و جامعه مناطق پذیرنده گردشگران بر جای گذاشته، توجه فراوانی به این زمینه از فعالیت‌ها شده است. لذا سعی مدیران و مسئولان در جهت افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه در جهت توسعه رونق گردشگری دوجندان شده است. صنعت گردشگری گامی برای تقویت فرهنگ‌ها و گامی به سوی پیشرفت و تحول اقتصادی و اجتماعی است. بدون تردید همه کشورهای جهان در رقابتی تنگاتنگ در پی بهره‌گیری از مزایای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و غیره، به ویژه دریافت سهم بیشتری از درآمد و بالا بردن سطح اشتغال ناشی از بهینه‌سازی این صنعت خدماتی در کشورهای متبوع خود هستند (شارپلی^۴، ۲۰۱۶).

1. Baily
2. Mabunda
3. Bousset
4. Sharpley

مدل مفهومی پژوهش

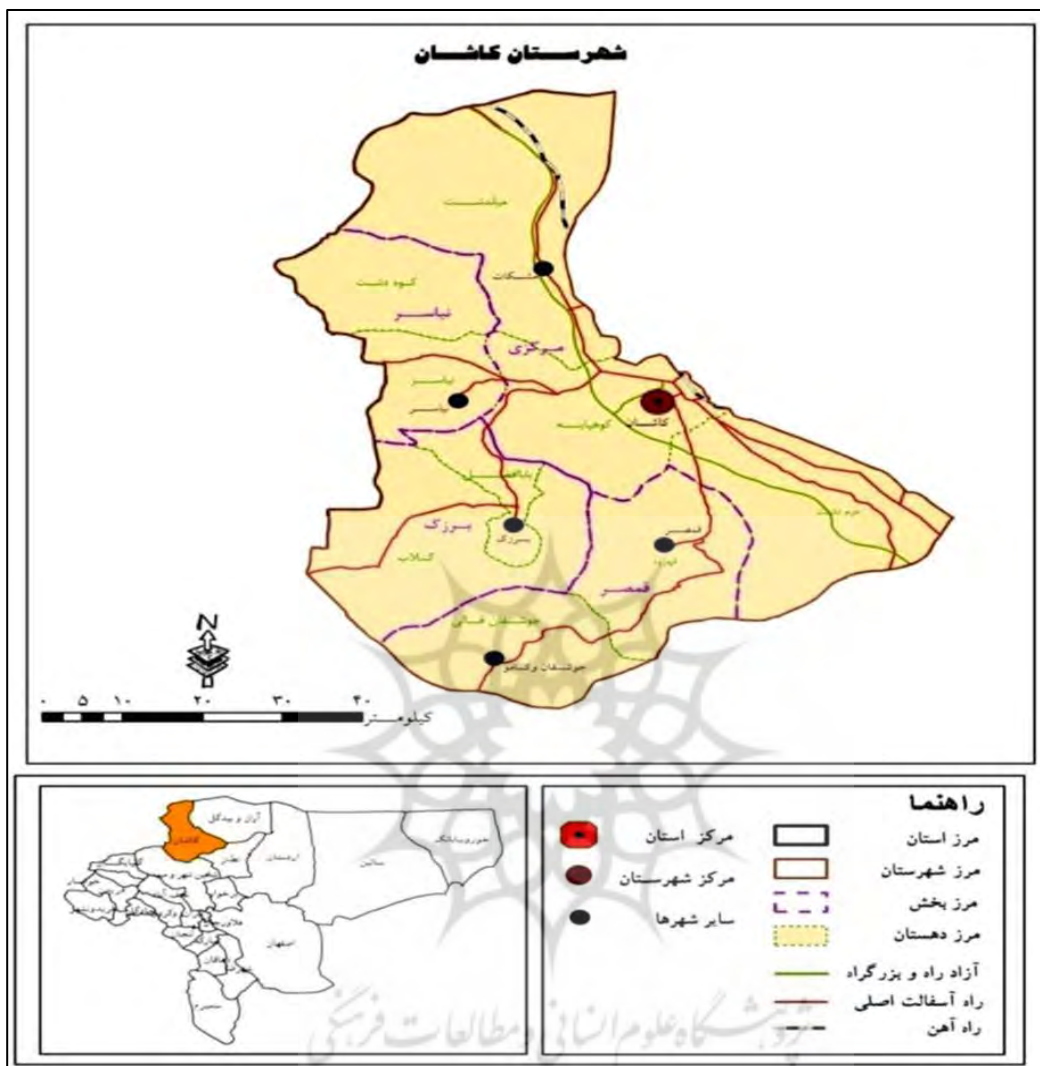

فرضیات پژوهش

- نبود تعامل و هماهنگی بین عناصر و بخش‌های مدیریتی گردشگری منجر به عدم توسعه پایدار شهرستان کاشان شده است.
- نبود تعامل و هماهنگی بین عناصر و بخش‌های مدیریتی گردشگری منجر به عدم توسعه متوازن سیستم گردشگری شهرستان کاشان شده است.

روش شناسی

اولین مراکز تشکیل تمدن انسانی ایران شهرستان کاشان بوده است شهرستان کاشان در عرض جغرافیایی ۳۳ درجه و ۳۲ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۳۰ دقیقه و طول شرقی ۵۰ درجه و ۵۶ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۵۴ دقیقه واقع شده است. مساحت شهرستان ۵۱۴۴/۰۷ کیلومتر مربع که ۴/۱ درصد از سطح استان را تشکیل داده است. شهر کاشان با ۸ هزار و ۵۰۰ هکتار وسعت یکی از شهرهای مهم کشور از نقطه نظرهای مختلف اقتصادی، مذهبی، علمی، صنعتی، تاریخی و گردشگری به شمار می‌رود که با توجه به قرار گرفتن آن در مسیر شاهراه تهران به جنوب کشور، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. شکل شماره (۱) تصویر نقشه موقعیت منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

شکل ۱. نقشه موقعیت شهرستان کاشان

این پژوهش با استفاده از روش‌های توصیفی تحلیلی و بهره‌گیری از پرسشنامه و تحلیل‌های آماری به ارزیابی ظرفیت مدیریت یکپارچه برای توسعه گردشگری شهرستان کاشان می‌پردازد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش را گردشگران داخلی و اساتید، سرمایه گذاران گردشگری و مسئولان شهرداری کاشان تشکیل می دهند. بر این اساس تعداد ۳۳۷ (به طور تصادفی طبقه بندی شده می باشد زیرا در این پژوهش ۳ نوع پرسشنامه متفاوت بین سه گروه از افراد توزیع گردید) نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد که بر این اساس بین گروه های مختلف جامعه آماری تقسیم گردید.

ابزار گردآوری اطلاعات

جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق از روش تحقیق میدانی از پرسشنامه استفاده شده است، که ۳ گونه پرسشنامه گردشگران، توسعه گردشگری و توسعه پایدار طرح گردید. برای تهیه پرسشنامه با استفاده از مقالات فارسی زبان و لاتین با توجه به کلید واژه های اصلی تحقیق، پرسشنامه های مشابه تجزیه و تحلیل و نهایتاً سه نوع پرسشنامه برای گردشگران، توسعه گردشگری و توسعه پایدار طرح شد. روایی پرسشنامه از طریق ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) ۰/۷۸ و پایایی با آلفای کرونباخ ۰/۸۶۳ بدست آمد.

تجزیه و تحلیل داده ها

از آنجایی که بررسی و تجزیه و تحلیل همزمان و چند متغیره بجای بررسی دو متغیر (هر بار یک متغیر مستقل با یک متغیر وابسته) در نظر گرفته می شود، روش های خاص خود را نیاز دارد. در پرسشنامه یکسری پرسش ها (متغیرهای آشکار) وجود دارند برای انجام دقیق پژوهش عامل هایی (متغیرهای پنهان) از پرسشنامه استخراج می شوند و مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش از تحلیل های رگرسیون و آزمون T انجام شد، پس از آن تحلیل عامل ها توسط نرم افزار spss21 انجام شد.

الف) رونق گردشگری

کفایت نمونه گیری برابر با ۰/۵۲۷ می باشد بر اساس آزمون بالاتر از ۰/۷ باشد، بیانگر این است که کفایت نمونه گیری در حد لازم است. البته بین ۰/۵ تا ۰/۵ نیز با احتیاط قابل قبول است.

همچنین سطح معناداری آزمون بارتلت نیز زیر ۰/۰۵ است که این موضوع نشان دهنده تناسب کاربرد مدل تحلیل عاملی برای این داده‌ها است. جدول شماره (۱) نتایج آزمون بارتلت و KMO را نشان می‌دهد.

۱. جدول نتایج آزمون KMO و بارتلت برای گردشگری

۰/۵۲۷	آزمون KMO برای بررسی کفایت نمونه گیری	
۴۶/۶۹	کای دو	آزمون بارتلت
۲۱	درجه آزادی	
۰/۰۰۱	معناداری	

۲. عامل‌های استخراج شده از پرسشنامه برای رونق گردشگری

شماره سوال	سوالات	نام عامل	عامل
M1	مرکز پذیرایی برای صرف وعده‌های غذایی در شهر کاشان و نواحی آن	امکانات رفاهی	۱
M2	اقامت در مکان‌های خوب		
M3	نوع وسیله نقلیه برای مسافرت		
M4	انگیزه از سفر کردن		
M5	گذراندن اوقات فراغت در مراکز		
M6	اقامت در کاشان تمایل و استفاده از لوازم ورزشی		

۳. تاثیر غیر مستقیم توانمندسازها روی پایداری و ابعاد آن

مستقل	وابسته	مقدار t	حد پایین	حد بالا	معناداری
گردشگری	امکانات رفاهی	۲/۳۵	۰/۰۶	۰/۷۲	۰/۰۱۹

با توجه به جدول فوق، اثرات مستقیم امکانات رفاهی بر روی گردشگری و ابعاد آن معنادار است. برای بررسی رابطه از امکانات رفاهی روی گردشگری، رگرسیون استفاده گردید. نتایج در جدول آورده شده است:

۴. نتایج تحلیل رگرسیون

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	بتا	t	Sig	R ²	جهت رابطه
امکانات رفاهی	گردشگری	۰/۹۰۹	۳۶/۰۸	صفر	۰/۸۲۶	مثبت

ب) توسعه گردشگری

همان گونه که در جدول ملاحظه می شود، کفایت نمونه گیری برابر با ۰/۶۶۵ می باشد و از آنجایی که بین ۰/۵ تا ۰/۷ است، بیانگر این است که کفایت نمونه گیری در حد لازم است. همچنین سطح معناداری آزمون بارتلت نیز زیر ۰/۰۵ است که این موضوع نشان دهنده تناسب کاربرد مدل تحلیل عاملی برای این داده ها است. جدول (۵) نتایج آزمون بارتلت و KMO را نشان می دهد.

۵. نتایج آزمون KMO و بارتلت برای توسعه گردشگری

آزمون KMO	بررسی کفایت نمونه گیری
۰/۶۶۵	
۴۳۱/۳۵۷	کای دو
۱۰۵	درجه آزادی
۰	معناداری

۶. عامل های استخراج شده از پرسشنامه برای توسعه گردشگری

عامل	نام عامل	سوالات	شماره سوال
۱	مدیریت قوی	مشارکت جوامع محلی در طول تمام مراحل برنامه ریزی و مدیریت	S1
		استفاده از دیدگاه و ارزش های عمومی در روند تصمیم گیری	S4

S5	هم افزایی خلاقانه از ارتباطات و مشارکت ذینفعان		
S7	برقراری سیستم‌های کنترل یکپارچه و مشارکتی		
S8	تقویت سازمانی و افزایش اعتبار برای بخش گردشگری		
S2	افزایش آگاهی، اطلاعات عمومی و آموزش برای مسافران و جامعه میزبان	روابط عمومی بالا	۲
S6	کارآمد نمودن توزیع محصولات گردشگری و ایجاد مقاصد گردشگری رقابتی		
S9	بازاریابی مسئولانه و موقعیت‌یابی بازار در سطوح منطقه‌ای		
S3	برقراری ارتباط موثر بین ذینفعان سیاست‌ها، گروه‌های اجتماعی و کسب و کارها		
S10	سیاست‌های یکپارچه سرمایه‌گذاری و ظرفیت‌سازی		
S11	استفاده از منابع و پتانسیل‌های گردشگری جهت دستیابی به نتایج راهبردی از طریق تخصیص بودجه	سیستم نظام مند	۳
S12	ساختارهای سازمانی و قوانین و مقررات یکپارچه مدیریتی در سطح شهر و نواحی پیرامون آن		
S13	هماهنگ‌سازی نهادهای متولی با تغییرات مستمر فناوری		
S14	تعریف واضح و آشکار از مسئولیت‌های سازمانی		
S15	ایجاد چارچوب قانونی، به منظور اطمینان از هماهنگی اهداف، سیاست‌ها و اقدامات بخشی		

۷. آزمون T

مستقل	وابسته	t	حد پایین	حد بالا	معناداری
توسعه مدیریت گردشگری	مدیریت قوی	۲/۱۱	۰/۰۶	۳/۲	۰/۰۴
	روابط عمومی بالا	۲/۰۷	۰/۰۳	۳/۴	۰/۰۴
	سیستم نظامند	۲/۶	۰/۴۸	۳/۶	۰/۰۱

با توجه به جدول فوق، اثرات مستقیم مدیریت، روابط عمومی بالا و سیستم نظام مند را بر روی توسعه مدیریت گردشگری را معنادار نشان می دهد. برای بررسی رابطه هر یک از ابعاد بر روی توسعه مدیریت گردشگری، از رگرسیون چندگانه استفاده گردید. نتایج در جدول ۸ آورده شده است:

۸. نتایج تحلیل رگرسیون

متغیر مستقل	متغیرهای وابسته	بتا	t	Sig	R ²	جهت رابطه
عملکرد زنجیره تأمین	مدیریت قوی	۰/۳۷۹	۶/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۹۵۳	مثبت
	روابط عمومی بالا	۰/۳۷۰	۵/۰۱	۰/۰۰۰		مثبت
	سیستم نظامند	۰/۳۲۴	۴/۱	۰/۰۰۰		مثبت

پ) یکپارچگی مدیریت

همان گونه که در جدول (۹) ملاحظه می شود، کفایت نمونه گیری برابر با ۰/۵ می باشد و از آنجایی بین ۰/۵ تا ۰/۷ با احتیاط قابل قبول است می توان گفت که کفایت نمونه گیری در حد لازم است. همچنین سطح معناداری آزمون بارتلت نیز زیر ۰/۰۵ است که این موضوع نشان

دهنده تناسب کاربرد مدل تحلیل عاملی برای این داده‌ها است. جدول (۵) نتایج آزمون بارتلت و KMO را نشان می‌دهد.

۹. نتایج آزمون KMO و بارتلت برای یکپارچگی مدیریت

۰/۵	آزمون KMO برای بررسی کفایت نمونه گیری	
۱۸/۹۴	کای دو	آزمون بارتلت
۲۸	درجه آزادی	
۰/۰۰۹	معناداری	

۱۰. عامل‌های استخراج شده از پرسشنامه برای یکپارچگی مدیریت

شماره سوال	سوالات	نام عامل	عامل
N1	مدیریت منابع و جاذبه‌های گردشگری کاشان	سیستم یکپارچه	۱
N4	کانون پاسخگویی به ناپایداری‌ها در هنگام اوج حضور گردشگران		
N2	نظارت بر واحدهای اقامتی و پذیرایی	نظارت	۲
N3	نظارت بر واحدهای اقامتی کاشان		
N5	نظارت بر حمل و نقل درون شهری گردشگران در کاشان		
N6	ساختار فعالیت و نظارت بر واحدهای پذیرایی در کاشان		
N7	مدیریت و نظارت بر اماکن ورزشی کاشان		

۱۱. تاثیر غیر مستقیم توانمندسازها روی پایداری و ابعاد آن

مستقل	وابسته	t	حد پایین	حد بالا	معناداری
یکپارچگی	سیستم یکپارچه	۲/۸	۰/۲۴	۱/۴۶	۰/۰۰۰
	نظارت	۲/۴۳	۰/۲۱	۲/۴۵	۰/۰۲

با توجه به جدول فوق، اثرات مستقیم متغیرهای وابسته بر روی یکپارچگی را معنادار نشان می‌دهد. برای بررسی رابطه هر یک از ابعاد بر روی یکپارچگی، از رگرسیون چندگانه استفاده گردید. نتایج در جدول ۱۲ آورده شده است:

۱۲. نتایج تحلیل رگرسیون

متغیر مستقل	متغیرهای وابسته	بتا	t	Sig	R ²	جهت رابطه
یکپارچگی	سیستم یکپارچه	۰/۸۸۳	۱۹/۶	۰/۰۰۰		مثبت
	نظارت	۰/۴۶۷	۱۰/۴	۰/۰۰۰		مثبت

نتیجه گیری

در آمار استنباطی تحلیل انجام شده، آزمون KMO برای بررسی کفایت نمونه گیری اعداد معنادار را نشان می‌دهد و همچنین آزمون T و تحلیل رگرسیونی اعداد معناداری را نشان می‌دهند، که این بدین معنی است که فرضیه «نبود تعامل و هماهنگی بین عناصر و بخش‌های مدیریتی گردشگری منجر به عدم پایداری و توسعه نامتوازن سیستم گردشگری شهر کاشان شده است» مورد تأیید است. آگاهی جوامع از منبع درآمد بودن ارزی باعث شده است که گردشگری مفهوم بسیار گسترده‌ای پیدا کند و به عنوان یک صنعت محسوب شود. ظرفیت بخش دولتی با ایجاد زیرساخت‌های مدیریتی نقش اساسی را در توسعه این صنعت دارد. یکی از مهم‌ترین وظایف بخش دولتی، مدیریت کلان و تعیین سیاست‌های کلی در

صنعت گردشگری می‌باشد. با مطالعه بر پتانسیل‌های موجود در کاشان، نقشه و طرح جامع گردشگری را برای کشور تدوین کنند و با تخصیص بودجه زیرساخت‌های لازم برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را مهیا سازند. همچنین با گسترش جاده‌ها، تجهیز فرودگاه‌ها و ترمیم و اصلاح سیستم‌های حمل و نقل زمینه‌های امنیت و آرامش خاطر گردشگران را مهیا سازند. با وضع قوانین و مقررات بستر سازی جهت ایجاد امنیت روانی و اجتماعی برای گردشگران و جهانگردان که فاکتور مکمل و بسیار مهمی در راستای توسعه صنعت گردشگری است صورت گیرد. بنابراین هر چقدر ظرفیت مدیریت یکپارچه بیشتر شود و هماهنگی بین مدیران بیشتر شود رونق گردشگری بیشتر خواهد بود. به توسعه منابع انسانی و ایجاد مراکز آموزشی تخصصی پردازند. ظرفیت و برنامه‌ریزی بلند مدت و کوتاه مدت و به میزان بیشتر به همراه مدیریت استراتژیک می‌تواند زمینه‌های لازم جهت توسعه و گسترش صنعت گردشگری را در پیش داشته باشد، که این نتایج همچنین با نتایج شاطریان و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش «ارزیابی شاخص‌های توسعه گردشگری پایدار شهری مطالعه مورد «شهر کاشان»، همسو است، در مجموع وضعیت شهر کاشان به لحاظ شاخص‌های توسعه گردشگری گفته شده و نتایج حاصل از آزمون T در جایگاه نسبتاً مطلوبی قرار دارد. همچنین میانگین شاخص کل توسعه گردشگری حکایت از وضعیت مطلوب این شاخص از نظر گردشگران دارد.

ظرفیت بخش خصوصی طرح جامع گردشگری که توسط مدیریت کلان تدوین شده است نیز بسیار مهم می‌باشد و باید طراح‌های خود را به اجرا بگذارد، ظرفیت انجام کارهای اجرایی مانند: احداث هتل‌ها و تاسیسات گردشگری و ایجاد دفاتر خدمات مسافرتی و ارائه تورهای ایران گردی و ارائه اطلاعات به گردشگران جهت سفر به شهرهای مختلف ایران دامنه توسعه صنعت توریسم و گردشگری را گسترش می‌دهند و منجر به پویای گردشگری در کشور می‌شود. پس از ارائه طرح جامع گردشگری و سیاست‌های کلی برای این صنعت از سوی مدیریت کلان دولتی و آغاز به فعالیت بخش خصوصی، نیاز به تامل این دو بخش بیشتر احساس می‌شود. پس از آن بخش دولتی با برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت مانند برگزاری نمایشگاه‌های منطقه شناسی و مناطق دیدنی شهر در سایر کشورها اقدام نماید و امکان بازار

یابی را برای شرکت‌های خصوصی میسر سازد تا با معرفی خدماتشان به گردشگران بتوانند زمینه‌های جذب را به بیشترین مقدار امکان پذیر نمایند. خدمات دیگر بخش خصوصی و دولتی در راستای افزایش صنعت گردشگری تبلیغات رسانه‌ای، تهیه فیلم‌های سینمایی و مستند از جاذبه‌های گردشگری کاشان به زبان‌های پر مخاطب و پخش آنها در شبکه‌های بین‌المللی اشاره کرد. همچنین می‌توان به چاپ و تهیه راهنماهای گردشگری به زبان‌های گوناگون و توزیع آنها از طریق سفارتخانه‌های ایران در کشورهای دیگر نیز اشاره کرد. در صنعت گردشگری ظرفیت مدیریت و هماهنگی بخش دولتی و خصوصی باید با هم به نتایج مطلوب برسند و هر یک به تنهایی فقط قسمتی از صنعت را بگردش در آورند و در صورت نادیده گرفتن هر یک از این دو بخش به بازده مثبت و شکوفایی در این صنعت رسیده نخواهد شد. تبلور عینی سازمان فضایی سرزمین متأثر از سیاست‌های غیرمتوازن توسعه‌ای نمایانگر عدم توازن و نابرابری در دسترسی به فرصت‌ها، منابع و منافع توسعه میان فضاها، کم‌شمارتر و پیرامون وسیع‌تر است. فازندا و همکاران در سال (۲۰۱۰) در پژوهش خود مبنی بر برنامه گردشگری دره دریا به عنوان بخشی از یک روند توسعه گردشگری پایدار، بیان داشته که الگوهای توسعه پایدار برای مدیریت گردشگری لازم است. بنابراین همسو با نتایج توسعه گردشگری پژوهش حاضر است.

با توجه به پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که ظرفیت مدیریت شهری از عوامل موثر در توسعه و بهبود گردشگری پایدار است. مدیریت به عنوان عامل اصلی و حیات‌بخش هر سازمان و نهادی است. مدیریت، روح اصلی بر مبنای نظام ارزشی پذیرفته شده است که از طریق برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل عملیات برای دستیابی به اهداف تعیین شده، صورت می‌گیرد. مدیریت در برگیرنده نگرش نظام مند است که در آن پویایی گردشگری در چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر پایداری مد نظر است. یکپارچگی سبب توازن در توسعه گردشگری خواهد شد و با توجه به اینکه شاخص کفایت و آزمون T و تحلیل رگرسیون اعداد معناداری را نشان می‌دهد در نتیجه یکپارچگی سبب توسعه گردشگری و همچنین رونق گردشگری خواهد شد.

پیشنهادات

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش و شناخت تاثیر مدیریت هماهنگ و یکپارچه و تاثیر مطلوب آن بر توسعه گردشگری، شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه و تاثیر آن بر توسعه گردشگری و تاثیر افزایش ظرفیت مدیریت یکپارچه بر توسعه پایدار شهر کاشان می تواند موضوعات مهمی و کاربردی باشد و جای پژوهش و بحث دارد.

منابع

- بروجنی، زرغام، توحیدلو، حمید، توحیدلو، معصومه، (۱۳۹۰) الگوی مدیریت اثر بخش گردشگری، مطالعه موردی: مقصد مذهبی مشهد. مجله مطالعات جهانگردی. سال ۷، شماره ۱۶، تهران، صص ۲۵-۵۲.
- پاپلی یزدی، محمدحسین، سقایی، مهدی، (۱۳۸۵) گردشگری ماهیت و مفاهیم. انتشارات سمت. چاپ اول. تهران.
- تولایی، سیمین، (۱۳۸۶) مروری بر صنعت گردشگری. انتشارات دانشگاه تربیت معلم. تهران.
- حیدری چپانه، رحیم، (۱۳۸۹) مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری. انتشارات سمت. چاپ اول. تهران.
- رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۷) توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. انتشارات دانشگاه تهران. چاپ اول. تهران.
- شاطریان، محسن، غلامی، یونس، میرمحمدی، محمد، (۱۳۹۶) ارزیابی شاخص‌های توسعه گردشگری پایدار شهری مطالعه مورد «شهر کاشان». نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. سال هفدهم. شماره ۴۶.
- کاظمی، مهدی، (۱۳۸۶) مدیریت گردشگری. انتشارات سمت. تهران.
- jdari, A.R. (2014). The role of management in tourism, *science tourism*.
- Baily, M. Blaschke, P. Gough, J. Pihema, W. Taylor, N. and J. Warren, (2003). Integrated Planning and Management of Tourism and related Activities in Natural Areas ° a review of tools and approaches, *FRST Research Project* (funded through CRESA - program manager Julie Warren), www.cresa.co.nz.
- Bhusan, H & K. Mohanty, (2015). Empowering Women through *Tourism Development*, Odisha Review.
- Bousset, J.P. & et all (2007). A Decision Support System for Integrated Tourism Development: Rethinking Tourism Policies and Management Strategies, Author manuscript, published in "*Tourism Geographies* 9, 4, p. 387 - p. 404" DOI : 10.1080/14616680701647576.
- Clark, T. N., (2004). The city as an entertainment machine. *Oxford*,

UK: Elsevier Reisinger.

Farsani, N. T., Coelho, C. O., & Costa, C. M. (2018). Tourism crisis management in geoparks through geotourism development. *Revista Turismo & Desenvolvimento*, 3(17/18), 1627-1638.

Fazenda, N. and Da silva, F.N. and Costa, C. (2010). Douro Valley Tourism Plan; The plan as part of a sustainable tourist destination development. process, *Journal of World Hospitality and tourism*, vol.2, No.4, pp: 428-440.

Fernando J. Garrios Simon, Yeamduan Narrangajavana, and Daniel Palacios Marques, (2004). carrying capacity in tourism industry: a case study of Hengistbury head. *Tourism management*. 275-283.

Hall, C. M. (1994). *Tourism and politics: policy, Power and Place*. Chichester: Wiley.

IIRSM (2012). Management Integration: Benefits, Challenges and Solutions, By Ian Dalling, *CQI Integrated Management Special Interest Group & Barry Holt*, IIRSM.

Jackson, J., & Murphy, P. (2006). Clusters in regional tourism an Australian case. *Annals of Tourism Research*, 33(4), 1018e1035.

Jansen-Verbeke, M., (1986). Inner city tourism: resources, tourists, and promoters. *Annals of Tourism Research*, Vol. 13, No. 1, pp.79- 100.

Kim, D. S., & Choi, H. S. (2007). Development of green-tourism potential evaluation method for rural villages considering amenity and human resources. *Korean Society of Rural Planning*, 13(2), 7e16.

Lankford, S.V. & D.R. Howard, 1994. "Developing a Tourism Impact Attitude Scale", *Annals of Tourism Research*, 21(1), Pp. 121-139.

Lee, S. H., Choi, J. Y., Yoo, S. H., & Oh, Y. G. (2013). Evaluating spatial centrality for integrated tourism management in rural areas using GIS and network analysis. *Tourism Management*, 34, 14-24.

Lew, A., (1974). A model of tourist attraction research. *Annals of Tourism Research*, Vol. 14, No. 4, pp. 553° 575.

Mabunda, D.M. (2004). An integrated tourism management framework for the Kruger national park in South Africa, *Department of Tourism Management*, University of Pretoria.

Mason, P. (2003). *Tourism Impacts: Planning and Management*, Butterworth-Heinemann An imprint of Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford OX2 8DP, 200 Wheeler Road, Burlington, MA 01803.

Reihanian, A. & Beinti Mahmood, N.Z. & Kahrom, E. & Wan Hin, T. (2012). Sustainable tourism development strategy by SWOT analysis: Boujagh National Park, Iran. *Tourism Management Perspectives* 4: 223-228. anese tour guides, *African Journal of Business Management*, vol.5, No.4, pp: 1325- 1333.

Shamshiry, E. Behzad, N. Mokhtar, M.B. Komoo, I. Hashim, H. S and Y. Nadzri, (2011). Integrated Models for Solid Waste Management in Tourism Regions: Langkawi Island, Malaysia, *Journal of Environmental and Public Health*, Article ID 709549, 5 pages, <http://dx.doi.org/10.1155/2011/709549>.

Sharpley, Richard, (2016), *travel and tourism*, Sage publication.

Sinclair, D. and Jayawardena, C. (2003). The development of sustainable tourism in the Guianas, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, vol.5, Iss.7, pp: 402-407.

Stratan, A., Perciun, R., & Gribincea, C. (2015). Identifying Cultural Tourism Potentials in Republic of Moldova through Cultural Consumption among Tourists. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 188, 116-121.

UNEP-DTIE. (2009). Sustainable Coastal Tourism An integrated planning and management approach; Supervision and Concept Dr. Stefanos Fotiou-UNEP-DTIE Mr. Ivica Trumbic- PAP/RAC Project Technical Support Helena Rey de Assis and Erica Allis - UNEP-DTIE.

Unwto (2007). An introduction to destination Management, World tourism organization. [www.pub,Unwto.org](http://www.pub.Unwto.org). P.1.

World Tourism Organization, (2103), *Sustainable Tourism for Development. Guidebook*.

Yunis, E. (2001). Sustainable Development and Management of Tourism in Coastal Areas, Chief, *Sustainable Development of Tourism World Tourism Organization*.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی